

Tőkés István földi maradványait a Házsongárdi sírkertben helyezték nyugalomra. Sírhintja felett Bogdán Zsolt színművész szavalta el Ady Endre általa sokszor idézett *Köszönöm, köszönöm, köszönöm* című költeményét.

A továbbiakban a temetési igehirdetés és búcsúbeszéd szövegeit közöljük.

Szentlélektől ihletett gyászjelentés

*És kimúlék és meghala Ábrahám,
jó vétségben, öregeen és betelve az étellel,
és takarították az ő népéhez.*

(1Móz 25,8)

Keresztyén testvéreim, gyászoló gyülekezet!

A felolvasott ige Ábrahám haláláról értesít bennünket rövid, tömör megfogalmazásban. Olyan ez a tudósítás, mint egy gyászjelentés. Aki rákényszerült már gyászjelentés fogalmazására, az tudja, hogy milyen nehéz egy egész emberi életet néhány mondatban összefoglalni. Ilyenkor nagyon sok mindent szeretnénk elmondani: keressük a szavakat, hogy érzékeltessük, milyen sokat jelentett számunkra az, akit elveszítettünk; utalni szeretnénk a küzdelmeire, szenvedéseire, csalódásaira, de a tartására, szeretetére, hitére és egész életében hűségesen végzett szolgálatára is.

A gyászjelentés szabta keret azonban igazából csak a tények rövid felsorolását teszi lehetővé: akit nekünk ajándékozott Isten, aki néhány évtizedet velünk volt e földi létben, az elhunyt, meghalt és eltemették. A felolvasott mondatot viszont a Szentlélek fogalmazta, s nem véletlen, hogy neki sikerült az Ábrahám haláláról szóló tudósítást három tömör gondolatban összefoglalnia: 1. jó vétségben halt meg; 2. betelt az étellel; 3. takarították az ő népéhez.

Néhány nappal ezelőtt hozzánk is gyászjelentés érkezett: egyházkerületünk egykori püspökhelyettese, teológiánk egykori tanára életének 100. esztendejében elhunyt. A hír hallatán meglevenedtek előttünk képek, események, felidézünk az elmúlt évszázad vele együtt megélt eseményeit. A koporsó előtt állva kérjük a Szentlélek Istent, aki összefoglalta Ábrahám életét, legyen a mi segítségünkre abban, hogy Tőkés Istvánnak nagyon gazdag életéről méltóképpen tudjunk megemlékezni.

1. Az ige megállapítja, hogy Ábrahám *jó vétségben* halt meg. Ez azt jelenti, hogy hosszú ideig élt, megtapasztalta az öregkor szépségét és örömeit is, teljes, befejezett életet élt. Élete nem volt derékba tört élet, Isten megadta neki, hogy beteljesítse küldetését.

Milyen jó, hogy nemcsak Ábrahámról, de Ábrahám fiáról, Tőkés Istvánról is elmondható, hogy jó vétségben, földi életének 100. esztendejében hunyt el, és

az évek mellé Isten testi, lelki és szellemi frissességet ajándékozott neki. Tőkés Istvánra sok bízott, és Isten adott neki időt is arra, hogy munkáját bevégezze.

Tőkés István folyamatosan, élete végéig tanult és tanított. Habár nyugdíjaztatását nehéz szívvel fogadta, mégis ez az időszak volt írói munkásságának legtermékenyebb korszaka. Isten még 32 évet adott neki, hogy mindazt, amit tanulmányai során összegyűjtött, kiírhasssa magából. Így születhettek meg erdélyi református életünket meghatározó művei: *A korinthusbeliekhez írt első levél magyarázata* és *A korinthusbeliekhez írt második levél magyarázata*, *A bibliai hermeneutika története*; *A romániai magyar református egyház élete 1944–1989 között*. Mint az Ige elkötelezett teológusa, még 95 éves korában is írt, prédikációs kötetet jelentetett meg.

Mi, egykori tanítványai, lelkipásztorok, Isten hívő népe hálás szívvel köszönjük meg Istennek, hogy adta őt, hogy nekünk adta őt, aki életével és munkájával Isten és az ő népe szolgálatában állt.

2. Ábrahámról megállapítja az ige, hogy *betelt az étellel*. Ez azt jelenti, hogy megismerte az élet minden vetületét, jó és rossz oldalát, örömét és bánatát egyaránt.

Tőkés István szíve megtelt bánattal, keserűséggel, haraggal, amikor emberekben, szolgatársakban, egyházi vezetőkben kellett csalódnia, amikor el kellett szenvednie a mellőztetést, az íghirdetéstől való eltiltást. De betelt a szíve örömmel is. Örömet jelentett számára az Igével való tusakodás, az Ige elkötelezett teológusaként kereste-kutatta az „itt és most” üzenetét. Örömet jelentett számára az Ige hirdetése. Mindig készen állt hirdetni Isten szavát kicsinyeknek és nagyoknak, hívőknek és hitetleneknek, hatalmasoknak és hatalom alá rendeltetteknek.

Miközben egyre mélyebbre ásta magát az Isten kijelentésének tanulmányozásában, egyre inkább betelt az étellel, az élet Igéjével, az élet Urával, az Isten Szentlelkével. Ez adott neki erőt a munkához, ez segítette át bánaton, keserűségen, csalódáson, ez tette őt Istenben örvendező emberré. Az Isten Igéjével való szembesülés tette őt a felismert igazság kérlelhetetlen szószólójává. Nem törte meg sem a hatalom, sem az önkény, sem a diktatúra, mondta, hirdette a felismert igazságot, mert tudta, hogy Isten Igéjének hirdettetnie kell.

3. Végül az Ige megállapítja Ábrahámról, hogy *takarították az ő népéhez*. Mondhatná így egyszerűen: eltemették. De a Szentlélek többet mond, az érett gabona képét idézve fel előttünk: betakarított, vagyis begyűjtetett az Isten magtárába, az övéihez, az ő népéhez. A gyász hír ilyen egyszerű formában hangzik az emberek ajkán: meghalt Tőkés István. A Szentlélek másként fogalmaz: *takarították az ő népéhez*.

Ez a gazdag ószövetségi ige bennünket Isten újszövetségi ígéreteinek beteljesedésére emlékeztet: *Mert mi tudjuk, hogy ha e mi földi sátorházunk elbomol, épületünk van Istentől, nem kézzel csinált, örökkévaló házunk a mennyben.* (2Kor 5,1) Jézus Krisztus ígéretét idézi: *Az én Atyámnak házában sok lakóhely van... Elmegyek, hogy helyet készítssek néktek... (Azután) ismét eljövök és magamhoz veszek titeket; hogy ahol én vagyok, ti is ott legyetek.* (Jn 14,2–3)

Tőkés István szerette Istent és Isten népét, és most takarították az Isten népéhez. Ezzel a hittel gyászolják őt gyermekei, unokái, dédunokái, menyei, unokamenyei, vejei, számos közeli és távoli rokona, szomszédok, ismerősök, valamint Isten választott népe.

Az Úr adta, az Úr vette el, áldott legyen az ő szent neve! Ámen.

Pap Géza

*a Kolozsvár-felsővárosi Református Egyházkerület lelképásztora,
az Erdélyi Református Egyházkerület korábbi püspöke*

Megemlékezés d. dr. Tőkés István professzor temetésén

Gyászoló testvéreim, végtisztességet tevő gyülekezet!

A szabadságharc költője, Petőfi Sándor Székelykeresztúron, a Gyárfás kúriában tartózkodott élete utolsó éjszakáján. Sokáig volt Petőfi ottlétének élő tanúja az öreg körtefa, amelyet utóbb csak a vaspántok tartottak össze. A hálás utókor egy táblát helyezett, és Kányádi Sándor sorait írta fel rá:

*Haldoklik az öreg tanú,
Petőfi vén körtefája,
Azt beszélék ő látta volt
Verset írni utoljára.*

Mi ma így kiáltunk fel mindnyájan dr. Tőkés István koporsója mellett, hogy meghalt az öreg tanú. Akinek az élete és a munkássága egybeesik egyházunk, kisebbségi életünk első világháborútól napjainkig tartó százéves történetével. Ő volt számunkra az a tanú, akit bármikor megkérdezhettünk, ha erről a múlttól szerettünk volna valamit megtudni. Hiszen ő volt az az ember, aki a 20. század három legnagyobb diktátorának uralmi ideje alatt élt akkor, amikor az, aki túl akarta élni a rendszert, kollaborált a rendszerrel, vagy legjobb esetben hallgatott. Tőkés István volt az az ember, aki szembeszállt az önkényuralommal, és nem hallgatott. Tőkés István volt az az ember, aki Krisztustól tanulta meg, hogy a keresztyén alázat nem meghunyászkodás, nem feledés, nem beletörődés, hanem határozott kiállás. Kiállás az ő ügye mellett.

Ő maga erről így vall az egyik beadványában: „Én az én Megváltó Krisztusomért nemcsak börtönt tudok szenvedni, hanem a halált is bármikor kész szívvel vállalom. Tehát senki se számítson a kifárasztásomra.” Ezt a magatartást már a családi közösségben megtanulta a háromszéki Málnáson, ahol édesapja lelkész-esperes volt.

Elemi iskoláit szülőfalujában, majd középiskoláit a sepsiszentgyörgyi Református Székely Mikó Kollégiumban végezte. A tanúja volt annak, hogy az egyház hogyan gyakorolta iskolafenntartó szerepét abban a korban, hiszen a felekezeti iskola tanárai nem érettségiztethették le saját diákjaikat, hanem Brassóba kellett utazni, és ott egy regáti tanárokból összeállított bizottság előtt kellett